

Drachtige zeugen op de maatschap Martens-Suykerbuyk kunnen met volle teugen genieten van de verse voordroog die ze aangeboden krijgen.

Nederlandse biovarkensbedrijven, een voorbeeld voor Vlaanderen

Onder impuls van het project 'Bio zoekt Boer' werd een excursie georganiseerd naar 2 Nederlandse biovarkensbedrijven. Het bezoek had als doel om inzicht te verwerven in de biologische varkenshouderij en hoe deze er in de praktijk kan uitzien. Beide bedrijven houden rond de 100 zeugen aan en mesten het grootste deel van hun biggen zelf af. – IGNACE DEROO & PIETER-JAN DELBEKE, BEROEPSWERKING –

Na de bedrijfsverplaatsing werden in 2004 in de Beukentuin 3 nieuwe stallen gebouwd. Dit volledig nieuwe bedrijf koos voor een indeling die toelaat een optimale benutting van de stalruimte te realiseren. De eerste stal is ingericht als kraamhokafdeling met bijhorende biggenbatterijen. De tweede stal huisvest de drachtige zeugen die in groepshuisvesting gehouden worden en ook toegang hebben tot een weide. De derde stal tenslotte wordt bevolkt door de vleesvarkens.

De maatschap Martens-Suykerbuyk hanteert een gelijkaardige stalindeling. Ook hier werden 2 nieuwe stallen gebouwd. Alleen de stal voor de drachtige zeugen is oud. Men hoopt binnen afzienbare tijd een nieuwe stal te kunnen inplanten.

Alle dieren beschikken over een buitenbelloop (zie ook tabel 1). De zeugen met biggen blijven eerst enkele dagen binnen en kunnen nadien ook gebruik maken van een klein buitenbelloop dat telkens verhard is. De inrichting van de kraamhokken is wel heel verschillend op de 2 bedrijven. In de Beukentuin is alles behoorlijk compact zoals biggennesten met geïntegreerde warmtelamp, geen kooi voor de zeugen en het instrooien van het liggedeelte gebeurt via een bovenlopende aanvoervijzel. Aansluitend op het ingestrooide gedeelte is er een mestgedeelte, voorzien van roosters, dat uiteindelijk uitmondt in de buitenruimte. In het tweede bedrijf beschikken de zeugen over een ruime stal met kooi waar ze een drietal dagen in vastgezet worden. Zo

voorkomt men het doodliggen van de pasgeboren biggen. Omdat er geen biggenbatterijen voorzien zijn op het bedrijf, blijven de biggen nog enige tijd in de kraamstal nadat ze gespeend werden. Ondertussen gaat de zeug terug naar de groepshuisvesting in afwachting van de volgende dekking. Er wordt gewerkt volgens het driewekensysteem.

Voeders

Tot eind 2011 moet het voeder voor minimaal 95% uit biologische ingrediënten van agrarische oorsprong worden samengesteld. Daarna zal men zonder gangbare agrarische ingrediënten moeten werken.

In de Beukentuin, die over 75 ha akkerbouw beschikt, worden heel wat ingrediënten voor de voeders zelf geteeld, namelijk lupine, gerst, ccm, triticale, erwten en wisseltriticale. Deze worden aangevuld met een kernvoeder van de firma Reudink. Om een en ander te kunnen verwerken, is centraal op het bedrijf een menginstallatie voor het voeder uitgebouwd. De diverse componenten kunnen nauwkeurig worden afgewogen en gemengd. Daarna gaan ze via leidingen naar de diverse stallen waar ze per hok verdeeld worden. Voor de zogende zeugen is er een speciale constructie voorzien die bestaat uit 2 aanvoerleidingen: de eerste voor een droogvoermengsel en een tweede voor water of sojamelk. Beide leidingen komen samen net voor ze in de

voederbak aankomen. Het voer wordt dus als brijvoeding aangeboden.

De drachtige zeugen beschikken over een voederstation en krijgen ook steeds gras of voordroogkuil. Dit stimuleert sterk de vertering in de dikke darm, wat op zijn beurt weer de melkgift ten goede komt.

Bij de maatschap Martens-Suykerbuyk wordt het voeder integraal aangekocht. De firma De Heus levert hier de diverse voeders en dit tot tevredenheid van de uitbaters.

Behandelingen bij de biggen

De biologische wetgeving voorziet dat er maar uitzonderlijk behandelingen mogen worden uitgevoerd op de biggen. Het gaat dan over castreren, staarten en tanden knippen, ... In de praktijk wordt er sterk gezocht naar oplossingen om niet meer te hoeven castreren. De praktijk leert ons echter dat op de meeste bedrijven castrenen toch nog systematisch wordt toege-

beide bedrijfsleiders zijn overtuigd dat ze met wat afwisseling in de stal – door het aanbieden van stro, kettingen en ballen – het staartbijten tot een minimum kunnen beperken. Volledig vrij zijn ze echter niet. Vooral bij sterk wisselende temperaturen treden er nog wel eens problemen met staartbijten op.

Zoogperiode

De biggen moeten wettelijk minimaal 40 dagen bij de zeug blijven. Beide bedrijven spenen effectief op een leeftijd van 42 dagen. Hiermee voldoen ze ruimschoots aan de wettelijke norm. Na het spenen worden de zeugen terug in de groep geplaatst en zo snel mogelijk opnieuw geïnsemineerd (normaal binnen de week). De late speenleeftijd zorgt er ook voor dat de zeugen voldoende gerecupereerd zijn en vlotter in bronnst komen. Na het spenen blijven de biggen nog enige tijd in de kraamhokken bij de maatschap

terijen moesten voorzien worden, want de biggen gaan rechtstreeks van het kraamhok naar de afmeststal.

De Beukentuïn beschikt dan wel weer over biggenbatterijen. Na het spenen worden de biggen hierin ondergebracht tot ze voldoende groot zijn om naar de afmeststal te verhuizen.

Zeugen

Om biologische vleesvarkens te produceren, moet er vertrokken worden van biologische zeugen. Beide bedrijven streven ernaar om zo veel mogelijk eigen zeugen te fokken. In de Beukentuïn slaagt men erin alle zeugen zelf te produceren. Het gaat om een kruising van Talent (beer) met Topigs30 x Piétrain.

De maatschap Martens-Suykerbuyk houdt het bij een kruising van Large White x Hypormoederzeugen. Daarnaast worden er ook een beperkt aantal gelten (niet-biologisch) ingekocht. Dit mag met

De biggenbatterijen beschikken eveneens over een ruimte buitenbeloop. In de Beukentuïn is deze met roosters belegd.

Bij de maatschap Martens-Suykerbuyk zijn de kraamhokken zeer ruim. Hier een rustige zeug met een mooi nest jonge biggen.

past, zij het onder een aangepaste behandeling met CO₂-verduving. De staarten en tanden worden op beide bedrijven niet geknipt. Dit betekent echter niet dat er nooit aan staartbijten gedaan wordt. De

Martens-Suykerbuyk. Hierdoor krijgen we een zekere onderbenutting van de kraamhokken die nochtans per stuk goed voor een investeringskost van 8000 euro. Daartegenover staat dat er geen biggenbat-

een maximum van 20% van het aantal zeugen op jaarbasis.

Eigen gefokte zeugen hebben het voordeel dat ze beter aangepast zijn aan het bedrijf en dat er geen insleep komt van ziektes. Het is echter wel heel belangrijk dat er gelet wordt op de erfelijke kwaliteiten van de zeugen. Zij moeten namelijk instaan voor de productie van de biggen. Een belangrijke factor om de biggensterfte te beperken, is de vitaliteit van de biggen. Nederlands onderzoek toont aan dat men hierop kan selecteren en dat dit helpt om de biggensterfte te beperken. Vooral in de Beukentuïn moeten ze hier nog verder op letten omdat zij met 15%

Tabel 1 Minimale wettelijke ruimte voor binnen- en buitenbeloop

Soort varken	Binnenruimte (m ²)	Buitenruimte (m ²)
Zogende zeug met biggen tot 40 dagen oud	7,5	2,5
Fokzeugen	2,5	1,9
Biggen tussen 40 dagen en 30 kg	0,6	0,4
Vleesvarkens tussen 30 en 50 kg	0,8	0,6
Vleesvarkens tussen 50 en 85 kg	1,1	0,8
Vleesvarkens tussen 85 en 110 kg	1,3	1,0
Fokberen	6,0	8,0

doodliggers per jaar geconfronteerd worden.

Buitenbeloop

Op beide bedrijven zijn het enkel de drachtige zeugen die over een weide beschikken als buitenbeloop. De zogende zeugen en de vleesvarkens beschikken over een verharde buitenruimte à rato van de in tabel 1 vermelde oppervlakten. Hoe deze buitenruimtes worden uitgevoerd, verschilt sterk van bedrijf tot bedrijf. In de Beukentuin is het grootste gedeelte van de buitenbeloop overdekt en is enkel het gedeelte dat in openlucht zit met roosters bedekt. Bij het andere bedrijf is de buitenruimte volledig van roosters voorzien.

Biologische varkens: een kans?

De vraag naar biologisch varkensvlees in Europa overtreft actueel in ruime mate het aanbod, ook in België. In sectoren als biologisch pluimveevlees of biologische eieren, waar de productie wel kan volgen, stijgt de consumptie jaarlijks met 30%. Er is dus nog ruimte voor een uitbreiding van de productie. In tegenstelling met de gangbare varkensproductie is de rentabiliteit in de biologische productie de laatste jaren gegarandeerd, ondanks de zeer hoge voederprijzen. Een verzekerde afzet aan hoge stabiele prijzen – het laatste jaar 3,20 euro per kg geslacht gewicht – garandeert steeds een voldoende hoog arbeidsinkomen, zelfs op een naar gangbare normen zeer klein bedrijf met 35 à 50 zeugen en afmesten van de biggen.

Waarom wordt er dan niet massaal overgeschakeld naar of geïnvesteerd in de biologische varkensproductie? We sommen enkele redenen op. Onbekendheid met de sector weerhoudt velen ervan eraan te beginnen. De arbeidsbehoefte is ook veel hoger. De biologische varkenshouderij is strikt grondgebonden, eventueel kan samenwerking met een ander biologisch landbouwbedrijf. Gangbare en biologische varkens mogen niet op hetzelfde bedrijf gehouden worden. De investeringen zijn niet gering, per dierplaats zelfs hoger dan in de gangbare varkenshouderij. Ombouwen van bestaande stallen is niet altijd eenvoudig. Alle dieren moet beschikken over meer ruimte. Er is een, al dan niet overdekt, buitenbeloop nodig en roosterstallen kunnen niet. Je moet de varkens ruwvoeder verstrekken en de mogelijkheid tot wroeten voorzien. De banken zijn door de aanhoudende crisis in de gangbare varkenshouderij totaal niet geneigd om kredieten ter beschikking te stellen voor verbouwing of nieuwbouw. Er is een omschakelingsperiode voorzien van 2 jaar, maar er moet wel vanaf het

Afzet van de vleesvarkens

De afzet van de vleesvarkens kan via verschillende kanalen. De 2 grootste afnemers in Nederland en België zijn Porcs Qualité Ardenne (PQA) en Vion. De Beukentuin heeft recent gekozen voor PQA, terwijl de maatschap Martens-Suykerbuyk goede afspraken heeft met Vion.

PQA is een Waalse coöperatie van varkensboeren die enkel onder label varkensvlees aanbied in de markt. Nieuwe biovarkenshouders kunnen, zonder instapkosten, lid worden zodra ze biologische vleesvarkens kunnen aanleveren. Per levering wordt 2% van de geleverde waarde afgehouden om de werking van de coöperatie te financieren. Als je uitstapt,

dan wordt het opgebouwde bedrag terug uitgekeerd aan de varkenshouder.

De groep Vion heeft De Groene Weg onder zijn vleugels die instaat voor het slachten en verhandelen van 1000 biovleesvarkens per week. De maatschap heeft de samenwerking voor de afzet van hun vleesvarkens contractueel vastgelegd. Hierin zijn cijfers opgenomen over het aantal te leveren vleesvarkens en ook over de prijs die zal uitbetaald worden. Deze prijs ligt nu in de grootteorde van 2,8 à 2,9 euro/kg geslacht gewicht. Deze contractuele overeenkomst zorgt voor een zekere stabiliteit die erg op prijs gesteld wordt door de bedrijfsleider.

Bij aflevering hebben de vleesvarkens een gewicht rond 120 kg. Ongeveer 2 weken voor ze naar het slachthuis gaan, worden ze individueel gewogen en gemarkeerd. Zo gaat het uitladen een stuk efficiënter en rustiger voor de dieren. Een gemiddelde groei van 750 tot 800 g/dag wordt gehaald.

Mestafzet

Biologische mest moet naar biologische percelen gebracht worden. Als je niet over eigen biogrondbeschikking, dan moet je afspraken maken met andere biologische telers die wel grond en te weinig dierlijke mest ter beschikking hebben. Per ha mag er 170 kg stikstof uit dierlijke mest worden aangebracht. Zo wordt de grondgebondenheid toch gerealiseerd binnen de sector. Met zijn 75 ha landbouwgrond kan de Beukentuin het grootste gedeelte van de mest zelf benutten. Door gebrek aan grond, moet de maatschap al zijn mest wegbrengen naar andere biobedrijven. Daartoe zijn er overeenkomsten gesloten met 3 biologische akkerbouwers in de regio die de mest afnemen. Door de verplichting om biologische mest op biologische grond te brengen, is de optie om biologische mest te verwerken weinig waarschijnlijk. Er worden bij de verwerking te vaak niet-biologische stoffen bijgemengd waardoor de restproducten na verwerking niet meer biologisch kunnen genoemd worden en dus niet meer toegelaten zijn op de biogronden.

Samen denken

Als gangbare teler sta je er vaak niet bij stil hoe vaak je contacten hebt met collega's. In de biologische varkenshouderij is het aantal collega's erg beperkt. Om elkaar regelmatig te ontmoeten om over de bedrijfsvoering te kunnen praten zijn beide bedrijfsleiders lid van een plaatselijke groep van biologische varkensbedrijven. Dit levert hen de noodzakelijke ruggensteun op om het bedrijf verder te kunnen ontwikkelen en om snel antwoorden te krijgen op plots opduikende situaties. ■

begin biologisch gevoederd worden. Biologische voeders zijn gemiddeld tot 60% duurder.

Rentabiliteit

Om een idee te geven van de rentabiliteit van de biologische varkensproductie maakten we een berekening van het arbeidsinkomen per zeug voor 1 jaar (juni 2010 tot mei 2011). Er wordt uitgegaan van de weinig optimistische productie van 20 gespeende biggen per zeug per jaar en de verkoop van 20 slachtvarkens per zeug per jaar. Er wordt bovendien rekening gehouden met de veel hogere voederconversie wegens de omstandigheden waarin biologische varkens gehuisvest zijn.

Kosten:

- ▶ Afschrijvingen en interesten: 570 euro
 - ▶ Krediet, verzekeringen en taksen: 258 euro
 - ▶ Onderhoud en herstellingen: 50 euro
 - ▶ Elektriciteit en verwarming: 122 euro
 - ▶ Zeugen (50% vervanging): 157 euro
 - ▶ Veeartskosten: 50 euro
 - ▶ Mestafzet: 18 euro
 - ▶ Voeders zeugen en biggen: 700 euro
 - ▶ Voeders vleesvarkens: 2790 euro
- Totaal: 4715 euro

Opbrengsten:

- ▶ Slachtvarkens: 5443 euro (18 varkens van 115 kg)
 - ▶ Zeugen: 128 euro
- Totaal: 5571 euro
- ▶ Arbeidsinkomen: 856 euro

Zelfs bij de actueel zeer hoge prijzen voor het biologische voeder blijft het arbeidsinkomen per jaar per zeug nog op een aanvaardbare 552 euro. Betere productieresultaten stellen die cijfers nog in gunstige zin bij. – WALTER VANDEPITTE, MOLENS DEDOBLEER –